

Grenseffectenrapportage 2017

Vooronderzoek 2: Ex-ante analyse van de effecten van de algemene verordening gegevensbescherming in Limburg

Universiteit Maastricht

Grenseffectenrapportage 2017

Vooronderzoek 2: Ex-ante analyse van de effecten van de algemene verordening
gegevensbescherming in Limburg

Studentenproject van Martin van Rooij, Universiteit Maastricht

Het *Institute for Transnational and Euregional cross border cooperation and Mobility / ITEM* is de spil van wetenschappelijk onderzoek, advisering, kennisuitwisseling en trainingsactiviteiten omtrent grensoverschrijdende samenwerking en mobiliteit.

ITEM is een initiatief van Universiteit Maastricht (UM), het Nederlands Expertise en Innovatiecentrum Maatschappelijke Effecten Demografische krimp (NEIMED), Zuyd Hogeschool, de Gemeente Maastricht, de Euregio Maas-Rijn (EMR) en de Provincie Limburg (NL).

Ex-ante analyse van de effecten van de algemene verordening gegevensbescherming in Limburg

In dit project heeft een student van de Universiteit Maastricht een vooronderzoek gedaan naar de mate waarin het bedrijfsleven zich bewust is van de algemene EU-verordening gegevensbescherming in Limburg. Het doel was nagaan of de invloed van de verordening op ondernemingen in het grensgebied al kan worden beoordeeld.

De algemene verordening gegevensbescherming,¹ hierna aangeduid als AVG, bevat belangrijke veranderingen in de gegevensverwerkingsprocedures voor publieke en private organisaties in de EU. Vanwege haar brede en extraterritoriale reikwijdte kan de verordening ook van toepassing zijn op organisaties in het buitenland. De AVG omvat een breed scala aan veranderingen met betrekking tot de beveiliging van persoonsgegevens in de EU. Aangezien de verordening op 25 mei 2018 in werking treedt, moeten ondernemingen en overheden zich voorbereiden op de deadline.

Na jaren van voorbereiding heeft het EU-Parlement de AVG op 14 april 2016 goedgekeurd ter vervanging van de Richtlijn 95/46/EG inzake gegevensbescherming. De AVG is ontworpen als verordening om de gegevensbeschermingswetgeving in de Europese Unie te harmoniseren. De AVG bevat echter een aantal openingsclausules waardoor de lidstaten speelruimte krijgen bij het besluit hoe ze de specifieke bepalingen van de AVG precies implementeren. Verder raakt de AVG aan verschillende nationale rechtsstelsels, wat kan leiden tot mogelijke verschillen in de wetgeving van verschillende lidstaten. Daarom is en wordt de AVG niet volledig eenduidig geïmplementeerd in de hele EU. De vraag is of deze tegenstellingen kunnen leiden tot onzekerheden voor organisaties met meerdere grensoverschrijdende activiteiten.

In het bijzonder is in het onderzoek getracht een voorlopige voorspelling te doen over mogelijke effecten die de AVG heeft en gaat hebben op het Nederlandse bedrijfsleven in het grensgebied van Nederlands Limburg.

Volgens de formulering in de AVG richt de verordening zich op:

- meer rechten van individuen, een sterkere interne markt van de EU, een betere handhaving van de regels, stroomlijnen van internationale overdracht van persoonsgegevens, en het instellen van mondiale gegevensbeschermingsnormen.

Het belangrijkste argument voor een samenhangende benadering voor de gegevensbescherming in de EU is het ontrafelen en harmoniseren van de verschillende regels en voorschriften die in de hele Unie zijn ontstaan. De ideale situatie voor het bedrijfsleven in elk land is een gemeenschappelijke aanpak zonder administratieve rompslomp, zoals beschreven in de doelstellingen van de Commissie: "Organisaties hebben alleen te maken met één nationale gegevensbeschermingsautoriteit in het EU-land waar zij hun hoofdvestiging hebben. Ook personen kunnen verwijzen naar de gegevensbeschermingsautoriteit in hun land."² Enkele van de basisverplichtingen van de verordening hebben onder andere betrekking op de benoeming van een functionaris voor

¹ Verordening (EU) 2016/679

² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-46_en.htm

gegevensbescherming in specifieke gevallen, de aanvaarding van bindende bedrijfsregels en modelclausules voor het doorgeven van persoonsgegevens aan landen buiten de EU als een van de middelen om persoonsgegevens van de EU door te geven aan derde landen, en de invoering van een regeling voor de aanvaarding van gedragscodes.

De bevindingen zijn gebaseerd op interviews met bedrijfsleiders in de regio, evenals deskundigen over de AVG in Limburg. Er zijn in totaal 23 interviews uitgevoerd. Vanwege de gevoelige informatie die is besproken, zijn alle ondervraagden echter overeengekomen deel te nemen op voorwaarde dat hun commentaar anoniem wordt besproken.

Hoewel de AVG een verordening is en derhalve in de gehele EU op geharmoniseerde wijze moet worden geïmplementeerd, stellen veel bepalingen uit de zogeheten openingsclausules in de AVG de nationale wetgevers in staat om uitzonderingen op de regel te implementeren. Dit soort verschillen tussen landen kunnen leiden tot belemmeringen. Het probleem van de naleving van de gegevensbeschermingswetgeving is dus omstrede voor het bedrijfsleven en de deskundigen. De bedrijfsvertegenwoordigers en deskundigen op het gebied, met wie de 23 kwalitatieve interviews zijn afgenomen,³ maakten slechts een klein deel uit van de vele bedrijven waarmee contact is opgenomen. Veel bedrijven weigerden deel te nemen aan dit onderzoek. Het is waarschijnlijk dat de bedrijven waar men het niet wilde hebben over de mate waarin ze zich hielden aan het gegevensbeschermingsbeleid, zich ervan bewust waren dat hun normen ondermaats waren.

Resultaten uit de interviews

Misschien wel het meest opvallende aspect dat veel deskundigen op het gebied herhalen, is voornamelijk het gebrek aan implementatie van de AVG in alle verschillende sectoren. Op het moment van de interviews hadden bedrijven minder dan een jaar voordat de AVG in de hele EU van toepassing zou worden. Een van de redenen waarom bedrijven geen haast leken te hebben met de benodigde wijzigingen, is dat ze niet voldeden aan de huidige wetgeving, die voorafgaat aan de AVG.

“De meeste bedrijven in de regio houden zich niet aan de oude regels, waarom zouden ze dan voldoen aan de AVG? Boetes geven is het enige dat werkt om bewustzijn te creëren.”

-Anonieme respondent

Andere bedrijven zijn begonnen met het creëren van bewustzijn, dat wil zeggen dat ze zijn begonnen met de implementatie, wat leidt tot naleving op de langere termijn. Daarbij ging het voornamelijk om nieuwere bedrijven die actief zijn in de onlinemediasector, en die dus dichterbij het actuele debat staan.

Bij de vraag over de uitzonderingen waardoor verschillende lidstaten de AVG op verschillende manieren mogen implementeren, leek geen van de respondenten zijn bezorgdheid te uiten. In feite

³ Bedrijven uit verschillende sectoren: privacyconsultants en -deskundigen, bedrijven uit de auto-industrie, transportbedrijven, marketingbedrijven, zorgverleners, app-bouwers, diverse technologische start-ups, aannemers.

gaven de respondenten aan dat de huidige richtlijn veel meer uitzonderingen bevat, en dat ze daardoor niet weerhouden worden van grensoverschrijdende handel.

Het vooronderzoek was ook bedoeld om bedrijven te vragen naar hun positieve verwachtingen en de voordelen van de verordening. Vanwege het bovengenoemde gebrek aan bewustzijn bij de ondervraagde bedrijven konden ze niet goed beoordelen voor zichzelf of de regeling voor hun bedrijf gunstig gaat uitpakken.

Een van de aspecten die naar voren kwamen, was dat samenwerking tussen bedrijven invloed kan hebben omdat er vooralsnog niet nauwgezet wordt gehandhaafd door de gegevensbeschermingsautoriteiten. Vooral Duitse bedrijven zijn zich veel beter bewust van privacyproblemen en zouden dus in het vervolg potentiële zakenpartners kunnen weigeren als die partners niet hetzelfde niveau van gegevensbescherming aanhouden.

Het gebrek aan voorbereiding is zorgwekkend, aangezien er te verwachten valt dat een meerderheid van de activiteiten in de regio niet aan de AVG zal voldoen bij het naderen van de deadline. Het was ook interessant om op te merken dat geen van de geïnterviewde bedrijven in contact stond met de betreffende gegevensbeschermingsautoriteit.

Aangezien de lidstaten over enige vrijheid beschikken wat betreft bepaalde specifieke aspecten van de implementatie van de AVG, werd verwacht dat er enige problemen zouden kunnen optreden bij de samenwerking met bedrijven over de grens. Toch heeft geen enkele van de respondenten aangegeven dat hij hier nadeel door ondervond. Er zijn deskundigen die zeggen dat dit misschien komt doordat ze nog niet volledig beseffen wat de effecten zijn en wat de verordening allemaal behelst. Anderen wijzen erop dat veel van deze uitzonderingen zo specifiek van aard zijn dat slechts een zeer kleine groep bedrijven hiermee te maken krijgt.

Conclusies

Veel van de ondervraagde bedrijven nemen nog steeds geen passende maatregelen met betrekking tot de verplichtingen van de verordening en zijn zich niet volledig bewust van de gevolgen. Ze vinden het lastig om de nodige maatregelen te treffen. Dit betekent met name dat ze geen duidelijk beeld hebben van de positieve of negatieve effecten van de verordening op hun eigen bedrijf waar het gaat om grensoverschrijdende bedrijvigheid.

“Als de overheid niet streng optreedt tegen de bedrijven die de AVG niet implementeren, gaan ze (deze bedrijven) zich alleen aan de regels houden als er een bepaalde norm wordt opgesteld door het internationale zakenleven. De angst om de boot te missen is groter dan het risico op een boete.”

-Anonieme respondent

Uit dit vooronderzoek is gebleken dat vervolgonderzoek naar de uiteindelijke situatie van de bedrijven in de hele Euregio nodig is om te kunnen beoordelen in hoeverre het bedrijfsleven is voorbereid op de deadline. Er zijn aanwijzingen dat dit met name relevant kan zijn voor bedrijven die zaken doen met Duitse tegenhangers. Als hun Duitse tegenhangers al voldoen aan de AVG, verwachten die wellicht een soortgelijke norm van hun potentiële zakelijke partners wat betreft het

voldoen aan de AVG. Als bedrijven in de provincie Limburg niet voldoen aan de strenge normen van de AVG, willen andere bedrijven er mogelijk geen zaken mee doen. Het is interessant om een goede analyse uit te voeren van Nederlandse, Duitse en Belgische bedrijven in de grensregio's.

De antwoorden van de weinige bedrijven zijn tot op zekere hoogte alarmerend: de meeste bedrijven zijn waarschijnlijk niet op tijd gereed voor de volledige implementatiedatum op 25 mei 2018. Verrassend genoeg blijkt dit vooralsnog geen bezwaar voor de betreffende bedrijven.

Of dit nu komt omdat ze niet zoveel last zullen hebben van de wijzigingen, of omdat ze zich de verre gaande gevolgen alleen zullen realiseren als ze met grote problemen geconfronteerd worden, is nog maar de vraag. Uit het vooronderzoek is gebleken dat er verder onderzoek nodig is om ook het scenario te voorkomen waarin te veel bedrijven de grensoverschrijdende bedrijvigheid in gevaar brengen.

Gemeente Maastricht

Maastricht University

Zuyd
Hogeschool

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

ITEM is een initiatief van Universiteit Maastricht (UM), het Nederlands Expertise en Innovatiecentrum Maatschappelijke Effecten Demografische krimp (NEIMED), Zuyd Hogeschool, de Gemeente Maastricht, de Euregio Maas-Rijn (EMR) en de Provincie Limburg (NL).

Institute for Transnational and Euregional
cross border cooperation and Mobility / ITEM

Postadres:
Postbus 616, 6200 MD Maastricht

Bezoekersadres:
Bouillonstraat 1-3, 6211 LH Maastricht
Avenue Céramique 50, 6221 KV Maastricht

T: 0031 (0) 43 388 32 33
E: item@maastrichtuniversity.nl

www.twitter.com/ITEM_UM

www.maastrichtuniversity.nl/item